

۲۰۲۱/۰۵/۰۳

کاندید اکادیسین سیستانی/ جغرافیه/ بخش/بندها

قاموس کبیر افغانستان در کنار ارائه بسی مطالب مهم اجتماعی و معلومات در باره آثار و ابنیه تاریخی، به معرفی زیرساختهای اقتصادی نیز می پردازد. از آن جمله به شناختادن بند های آبگردان و بند های برق، بنادر، فابریکه ها، فارمهای بزرگ زراعتی و جنگلها، پروژه های آبیاری، مالداری، خطوط مواصلاتی، معادن، منابع انرژی و غیره. در این سلسله در ذیل به شناسائی بند " بند سلما" پرداخته می شود.

معرفی «نهر شيله» یا شيله چرخ در نیمروز در قاموس کبیر افغانستان

شيله معمولاً به مجرای آبی که از اثر سیلاب بوجود آید گفته میشود.

نهرشيله یا شيله چرخ همان نهری است که در زمان حکومت شاه محمودخان، توسط والی فراه عبدالصمدخان با کار بیگار یا کار اجباری مجانی بوسیله دهاقین محل حفرشده بود. این نهر که از ده کیلومتری جنوب قلعه کنگ از نزدیک برج آس از رودهیرمند منشا میگرفت، ابتدا بطرف شرق وبعد از نزدیکی ده قاضی بطرف شمال دورخورده واز شرق کنگ بطرف شمال جریان می یافت تا به «میل کورکی» میرسید. در آغاز عرض این نهر از ۸مترتجاوز نمیکرد ولی بعد بر اثر طغیان رودخانه هیرمند و سرازیر شدن سیلاب در آن حیثیت یک شيله بزرگ را بخود گرفت که اراضی دو طرف خود را بلعیده رفت و مزارع و دهات مسیرش را زیرگرفت. باید دانست که چرا این نهرکوچک به یک رودخانه بزرگ و وسیع و خروشان مبدل شد که امروز ۳۰۰متر عرضدارد و ده ها کیلومتر طول و عمقش قابل کشتی رانی است.

گویند در سال ۱۹۵۰ بند گوهک بر رودهیرمند در نزدیک خوابگاه از سوی دولت ایران اعمارشد. در بهار همان سال رودخانه هیرمند سیل کرد و چون بطرف سیستان ایران راه نداشت، آب بسوی رود نادعلی (رود مشترک) زور آورد و در نهر (شيله) سرازیر شد و با چنان شدتی بجریان افتاد که مسیر شيله را بیش از اندازه غوچ (گود-چقر) نمود و در آن گرداب های موحشی

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

به وجود آورد. از آنجایی که گرداب را در سیستان «چرخ» میگویند، آن شیله معروف به «شیله چرخ» شد. از آن بعد بخش بیشتر آب رود نادعلی از رود (شیله) به سوی زمین های شیرآباد و مینو و پنج ده و اراضی جنوب و شرق کنگ جریان یافت. تا آنجا که من به یاد دارم بدنبال سیلاب ۱۳۳۰ (۱۹۵۱) در سال ۱۳۳۵ / ۱۹۵۶ سیلاب بزرگی در هیرمند و شیله چرخ سرآزیر شد که در اثر آن سطح وسیعی از زمین های مینو، شیرآباد، شوال ها، عمر آباد در نیمروز و منطقه سرگز و حاجی آباد در شمال پنج ده ها زیر آب رفت و تا هامون پوزک مناطق میان اصل چخانسور و ولسوالی کنگ به عرض بیست کیلومتر بنام نیزار جزو هامون پوزک قرار گرفت.

بعد از آن در سال ۱۳۴۴ ش / ۱۹۶۵ شیله چرخ باز طغیان کرد و سیلاب بزرگی آمد که میزان خساره آن کمتر از سیلاب ۱۳۳۵ نبود.

چهارسال بعد از آن یعنی در ۱۳۴۸ ش / ۱۹۶۹ سیلاب بزرگ در شیله چرخ سرآزیر شد که علاوه بر منهدم ساختن قراء متعدد و بلعیدن ساحات وسیع کشت و مزارع تمام بندهای خاکی سمت شمال شیله چرخ از منطقه پده های غوث به بعد ویران گردید و اکثریت مردم مجبور به ترك قراء و فصبات خود شدند.

مزارع تماماً زیر آب رفت و ملیون ها افغانی به مردم نیمروز خساره وارد ساخت. بدون شك خسارات سیستان ایرانی کمتر از جانب افغانی نبوده، دریاچه ها تماماً پر از آب و نیزار ها بهم متصل گردیدند و دریاچه ها ی شمال و مغرب سیستان بوسیله رود سر شیله به گودزره در جنوب نیمروز وصل شد. می توان گفت سیلاب مذکور از تمام سیلاب های قرن اخیر تا امروز بزرگتر بود مدت جریان این سیلاب بیش از ۶۰ روز طول کشید.

آخرین و دلخراش ترین سیلاب شیله چرخ سیلاب ۱۳۵۶ ش / ۱۹۷۶ بود که بیش از سه ماه بطول انجامید .

این سیلاب بزرگترین سیلاب در اخیر ربع سوم قرن بیستم بود که باعث خسارات تمام بندهای خاکی دو طرف دریای هیرمند پایانتز از برج اس در شمال نادعلی گردید و منطقه کنگ یعنی حاصلخیز ترین و سرسبز ترین قسمت نیمروز زیر آب رفت و قراء و فصبات متعدد خراب شد. بازارها، عمارات مکاتب ، مراکز دولتی و دکاکین و باغات و مزارع بسر رسیده اهالی در ساحه تقریباً صد هزار هکتار زمین در شمال رود هیرمند و بقدر نیم ساحه شمال در جنوب یعنی دست راست شیله چرخ نیز طعمه سیلاب های بهاری هیرمند گردید . هامون پوزک و نیزارهای کنگ تماماً پر شده باهامون سابوری متصل گردید و هامون سابوری نیز با هامون هیرمند پیوسته شد و از طریق رود سرشیله آب اضافی هامون هیرمند به دریاچه گودزره خالی می شد و در طول مدت سه ماه رود سر شیله چنان با مستی جریان داشت که عبور از آن برای مردم بدون کشتی ناممکن بود. این سیلاب برای مردم منطقه سیستان ایرانی و افغانی خسارات مالی هنگفتی ببار آورد.

شاد روان نور احمد عزیزی بنیان گذار معارف

عصری نیمروز بمناسبت سیلاب خانمان برانداز سال ۱۳۳۵ ش (۱۹۵۶) شعری سروده است که من آنرا کاپی برداشته بودم و اینجا آنرا یک بار دیگر میخوانم:

آب هیرمند است یا رب یا که طوفان بلا ؟
یا حوادث می کشد ما را در آغوش فنا ؟
یا که غوغای قیامت گشته بر پا زین زمین
فرصت حشر است میگویی که یا روز جزا ؟
کاین چنین هر لحظه طوفان حوادث میرسد
بر سر جمعی مسلمان غریب و بینوا
بس که باران بلا امسال باریده بخشم
آب سیل از هر طرف زدحلقه همچون اژدها
خانه ها ویران و مردم رو بصحرا مضطرب
دیده جمعی را بود پرآب و خون زین ماجرا
چون هجوم لشکر چنگیزیان دارد خروش
در بخارا و سمرقند است یا بر ملک ما
از دعای نوح قومش غرق طوفان گشته بود
توبه ها داریم یا رب گر زما هم شد خطا
مدتی در اشتیاق آب حسرت برده ایم
آب اگر اینست زین آب است ما را توبه ها
آسمان میبارد و هم از زمین جوشید آب
پس طلب کردیم هر دم در دعا آب از خدا
صد دهن باز است اشکین* را زیک آب خطر

د پانو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکني د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ

صدخطر باشد ز يك هامون و يك باد صبا
ز اتحاد لشکر هامون* و اشکین الامان
و ز نفاق این دو هم ما را نگهدارد خدا
از سویی هیرمند و از سویی دیگر رود فراه
خائسود از سمتي و خسپاس مي جوشد جدا
پوده ئي* از يکطرف با شيله هاي پرخروش
مي فزاید بر سر مردم بلا اندر بلا
شيله چرخ بسکه همچون چرخ ظالم طینت است
در خروش ناله مي پیچد دو صد آه و نوا
حصه ئي در زیر آب و قسمتي بي آب و نان
نهر شاهي* خشک و نادعلي بغرقاب فنا
میل کُرکي خانه ماهي و سيخ سر در تنور
"تخت" يك تخت است لیکن اختلافش در هوا
هیچ آبادي ز خشکي نیست ابراهیم* را
شکریم هم کشته* در آب حوادث بینوا

-
- * اشکین، یعنی نيزار واقع میان ولسوالی کنگ واصل چخانسور جای تعلیف احشام مردم است.
 - * هامون یعنی دریاچه پوزک واقع در شمال شرق ولسوالی کنگ
 - پوده ئي، نام آبریزی است که از دشت مارگودر موسم بارانهای بهاری بردشت امیران سرازیر میشود و گاهی بنام خشک رود هم نامیده شده است.
 - نهرشاهی اسم نهری است که بمنظور آبیاری نواحی زرنج و اراضی جنوب خرابه نادعلي کشیده شده است.
 - تخت، نام ناحیه است در شمال سیخسر مقابل ده دوست محمد نارویی
 - ابراهیم، یعنی ناحیه ابراهیم آباد
 - کریم کشته، نام محل معروف است در شمال نهر ابراهیم آباد
 - میل کورکی و سیخسر، دو ناحیه معروف در ولسوالی کنگ میباشند.

د پانو شمیره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولئ